

Wymagania edukacyjne niezbędne do uzyskania śródrocznych i rocznych ocen edukacyjnych z historii w klasie V

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który:

- nie opanował wiadomości i umiejętności określonych na poziomie oceny dopuszczającej, a braki uniemożliwiają zdobywanie dalszej wiedzy.

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

I okres

- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: koczowniczy i osiadły tryb życia, pięściak
- opisuje różnice między człowiekiem pierwotnym a współczesnym
- potrafi wyjaśnić, jakie korzyści daje człowiekowi umiejętność uprawy ziemi i hodowli zwierząt
- wyjaśnia, dlaczego narzędzia metalowe są lepsze od kamiennych
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: cywilizacja, kanał nawadniający, kodeks
- wyjaśnia, jaką funkcję mogą pełnić rzeki w życiu człowieka
- wskazuje na mapie: obszar Mezopotamii
- wyjaśnia zasadę oko za oko, ząb za ząb
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: piramida, faraon
- wskazuje na mapie: Egipt oraz Nil
- opisuje wygląd piramid
- porównuje wygląd hieroglifów i pisma współczesnego
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: Tora, Żydzi, Dekalog
- wyjaśnia, o czym opowiada Biblia
- wymienia najważniejsze postaci biblijne związane z dziejami Żydów
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: Daleki Wschód, Wielki Mur Chiński
- wskazuje na mapie: Indie, Chiny
- przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego jedwab i porcelana były towarami poszukiwanymi na Zachodzie
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: pismo obrazkowe, hieroglify, alfabet, pismo alfabetyczne
- wyjaśnia, do czego służy pismo
- charakteryzuje polskie pismo jako przykład pisma alfabetycznego
- przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego po wielu stuleciach ludzie nie potrafili odczytać hieroglifów
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: demokracja, zgromadzenie ludowe
- przy pomocy nauczyciela opisuje wygląd greckiego polis i życie w nim na przykładzie Aten
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: danina, sojusz
- przy pomocy nauczyciela przedstawia cele i charakter wychowania spartańskiego
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: mity, heros
- przy pomocy nauczyciela charakteryzuje najważniejszych bogów greckich
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: amfiteatr, igrzyska, olimpiada, stadion
- opisuje rolę sportu w codziennym życiu
- przy pomocy nauczyciela opisuje, jak narodził się teatr grecki i jakie było jego znaczenie dla Hellenów
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminem: imperium
- uzasadnia, dlaczego Aleksandra nazwano „Wielkim”
- określa, na jakim obszarze toczyły się opisywane wydarzenia
- wyjaśnia, dlaczego w przeszłości ludzie mieli problem ze wznoszeniem wysokich budowli

- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: dyktator, cesarz
- wskazuje na mapie: Rzym
- przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego symbolem Rzymu została wilczyca
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: prowincja, legiony, plemiona barbarzyńskie, wielka wędrówka ludów
- przedstawia wygląd i uzbrojenie rzymskiego legionisty
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: amfiteatr, gladiatorzy, niewolnicy
- przy pomocy nauczyciela przedstawia warunki życia oraz rozrywki dawnych mieszkańców Rzymu
- omawia wierzenia Rzymian i wpływ, jaki wywarła na nie religia Greków
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: łuk triumfalny, Circus Maximus, Koloseum, kodeks
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: apostołowie, Jezus z Nazaretu, biskupi, papież, Biblia – Stary i Nowy Testament
- wskazuje na mapie: przebieg bursztynowego szlaku (Pruszcz Gdański, Kalisz, Brama Morawska)
- wyjaśnia, czym jest bursztyn i do czego się go stosuje

II okres

- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: ikona, freski, mozaika
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: oaza, islam, Allah, Koran, meczet
- przy pomocy nauczyciela wskazuje podstawowe różnice między chrześcijaństwem a islamem
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: dynastia, cesarstwo, możnowładca
- przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego Karol otrzymał przydomek „Wielki”
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: prawosławie, ekskomunika
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: krucjaty, krzyżowcy, zakony rycerskie
- opisuje wygląd rycerzy zakonnych
- wyjaśnia, do jakich celów został powołany zakon templariuszy
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: senior, wasal, hołd lenny, przywilej
- przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, na czym polegała drabina feudalna
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: rycerz, herb, kopia, ostrogi
- opisuje uzbrojenie rycerzy
- przy pomocy nauczyciela omawia, z jakimi konsekwencjami wiązała się porażka w turnieju
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: kupcy, rzemieślnicy, rynek, targi, ratusz, pług, radło, brona
- porównuje życie codzienne mieszkańców średniowiecznych miast i wsi
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: zakon, klasztor, uniwersytet
- przy pomocy nauczyciela omawia życie w średniowiecznym klasztorze i jego organizację
- wyjaśnia, czym zajmowali się kopiści
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: katedra, witraże, miniatura
- przy pomocy nauczyciela omawia zabytki sztuki średniowiecznej w Polsce
- wymienia różne dziedziny sztuki średniowiecznej
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: wielka wędrówka ludów, plemię
- przy pomocy nauczyciela opisuje wygląd osady w Biskupinie
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: książę, dynastia
- przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, skąd pochodzi nazwa „Polska”
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: arcybiskupstwo, koronacja
- przy pomocy nauczyciela wyjaśnia znaczenie koronacji Bolesława Chrobrego
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminem: insygnia królewskie
- przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego księcia Kazimierza nazwano „Odnowicielem”
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: senior i juniorzy, zasada senioratu
- posługuje się terminami: gród, podgródzie, danina, posługi

- przedstawia wygląd i budowę średniowiecznego grodu
- opisuje sposoby pozyskiwania ziemi uprawnej i jej uprawiania
- wymienia nazwy źródeł historycznych dotyczących dziejów państwa polskiego za panowania pierwszych Piastów
- tłumaczy konieczność weryfikacji prawdziwości źródeł historycznych
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: rozbięcie dzielnicowe, dzielnica senioralna, Tatarzy
- przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, jakie były przyczyny wewnętrznych walk między książętami piastowskimi
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: starosta, Szczerbiec
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: uniwersytet, Orle Gniazda, Akademia Krakowska
- przy pomocy nauczyciela tłumaczy, co zdecydowało o przyznaniu Kazimierzowi przydomka „Wielki”
- wyjaśnia znaczenie słów, że Kazimierz Wielki: zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminem: unia personalna
- przedstawia dynastię zapoczątkowaną przez Władysława Jagiełłę
- przy pomocy nauczyciela opisuje przyczyny i przebieg wielkiej wojny z zakonem krzyżackim
- przedstawia, kim był Jan Matejko
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: wojska zaciężne, żołd
- przy pomocy nauczyciela opisuje okoliczności śmierci Władysława Warneńczyka
- przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego dla Polski ważne stało się odzyskanie dostępu do morza
- przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: szlachta, sejm walny, izba poselska, senat

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który

I okres

- poprawnie posługuje się terminami: pięściak, hodowla, koczowniczy tryb życia, osiadły tryb życia, rewolucja neolityczna, epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza
- przedstawia, skąd wywodzą się praludzie
- opisuje życie ludzi pierwotnych
- charakteryzuje epoki kamienia, brązu i żelaza
- wyjaśnia znaczenie nabycia umiejętności wskrzeszania ognia przez człowieka
- poprawnie posługuje się terminami: cywilizacja, Mezopotamia, Bliski Wschód, Babilonia, Sumerowie, kanał nawadniający, kodeks, pismo klinowe, zikkurat, podatki
- samodzielnie wskazuje na mapie: obszar Mezopotamii, Tygrys, Eufrat, Ur, Babilon
- wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacyjne ludów starożytnej Mezopotamii
- poprawnie posługuje się terminami: faraon, politeizm, piramidy, hieroglify, mumifikacja, sarkofag
- wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji egipskiej
- opisuje zakres władzy faraona
- poprawnie posługuje się terminami: judaizm, Tora, Jahwe, Dekalog, Mesjasz, synagoga, Mesjasz, Ziemia Obiecana, Arka Przymierza, monoteizm, plemię, Palestyna, prorok, Świątynia Jerozolimska
- wskazuje na mapie: Palestynę, Jerozolimę
- wyjaśnia różnicę pomiędzy politeizmem a monoteizmem
- poprawnie posługuje się terminami: Daleki Wschód, Ariowie, kasta, hinduizm, Wielki Mur Chiński, Jedwabny Szlak
- wymienia osiągnięcia cywilizacji doliny Indusu
- wymienia osiągnięcia cywilizacji chińskiej

- wyjaśnia, kiedy narodziło się cesarstwo chińskie
- poprawnie posługuje się terminami: papirus, tabliczki gliniane, pismo obrazkowe, pismo klinowe, Fenicjanie, pismo alfabetyczne, alfabet łaciński
- wyjaśnia, w jaki sposób umiejętność pisania wpłynęła na dalsze osiągnięcia człowieka
- porównuje pismo obrazkowe i alfabetyczne
- wyjaśnia związek między wynalezieniem pisma a historią i prehistorią
- omawia przyczyny wynalezienia pisma
- wyjaśnia, na czym polegały trudności w odczytaniu hieroglifów
- poprawnie posługuje się terminami: Hellada, Hellenowie, polis, demokracja, zgromadzenie ludowe, akropol, agora
- wskazuje na mapie: Grecję, Ateny
- wyjaśnia znaczenie terminu demokracja i charakteryzuje demokrację ateńską
- poprawnie posługuje się terminami: danina, sojusz, hoplita, falanga
- przedstawia cele i charakter wychowania spartańskiego
- wyjaśnia, dlaczego Spartan uważano za najlepszych wojowników greckich
- wskazuje na mapie: Spartę, Persję
- wyjaśnia, kim byli Dariusz, Kserkses i Leonidas
- poprawnie posługuje się terminami: Olimp, mity, heros, Partenon, Herakles, Achilles, Odyseusz, koń trojański
- przedstawia wierzenia starożytnych Greków
- wskazuje na mapie: górę Olimp, Troję
- wyjaśnia, kim był Homer
- poprawnie posługuje się terminami: Wielkie Dionizje, amfiteatr, tragedia, komedia, filozofia, igrzyska, olimpiada, Olimpia, stadion, pięciobój olimpijski
- wskazuje różne dziedziny kultury i sztuki rozwijane w starożytnej Grecji
- opisuje charakter antycznych igrzysk sportowych
- poprawnie posługuje się terminami: imperium, węzeł gordyjski, hellenizacja
- wskazuje na mapie: Macedonię, Persję, Indie i Aleksandrię w Egipcie
- opisuje przebieg kampanii perskiej Aleksandra Macedońskiego
- opisuje dokonania Filipa II i Aleksandra Macedońskiego (Wielkiego)
- przedstawia, w jaki sposób działała latarnia w starożytności
- poprawnie posługuje się terminami: Italia, monarchia, republika, senat, patrycjusze, plebejusze, konsulowie, pretorzy, kwestorzy, trybun ludowy, dyktator, cesarz
- przedstawia legendarne początki Rzymu
- wskazuje na mapie: Półwysep Apeniński
- omawia dokonania Gajusza Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta
- poprawnie posługuje się terminami: prowincja, legiony, romanizacja, plemiona barbarzyńskie, Germanie, Hunowie, wielka wędrówka ludów
- wymienia główne prowincje Imperium Rzymskiego
- wskazuje na mapie: Kartaginę, granice Imperium Rzymskiego w II w. n.e., Konstantynopol
- omawia etapy powstawania Imperium Rzymskiego
- poprawnie posługuje się terminami: bazylika, Forum Romanum, termy, amfiteatr, gladiatorzy, patrycjusze, plebs, niewolnicy, westalki
- wymienia najważniejsze bóstwa czczone przez Rzymian i określa, jakimi dziedzinami życia się opiekowały
- charakteryzuje różne grupy społeczeństwa rzymskiego
- poprawnie posługuje się terminami: kopuła, akwedukt, łuk triumfalny, Circus Maximus, Koloseum, Panteon, kodeks, Prawo XII tablic, Kodeks Justyniana
- wyjaśnia powiedzenie: Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu
- poprawnie posługuje się terminami: Mesjasz, chrześcijaństwo, apostołowie, biskupi, papież, Biblia – Stary i Nowy Testament, Edykt mediolański
- charakteryzuje działalność apostołów po ukrzyżowaniu Jezusa

- wskazuje na mapie: Palestynę, Jerozolimę, Mediolan
- omawia nauki Jezusa z Nazaretu oraz dokonania świętego Piotra, świętego Pawła z Tarsu i Konstantyna Wielkiego
- wyjaśnia, dlaczego bursztyn był ceniony przez Rzymian

II okres

- poprawnie posługuje się terminami: Bizancjum, Hagia Sofia, ikona, freski, mozaika
- wskazuje na mapie: Konstantynopol, granice cesarstwa bizantyjskiego w czasach Justyniana I Wielkiego
- tłumaczy, dlaczego Konstantynopol zaczęto określać Nowym Rzymem
- wyjaśnia znaczenie wyrażenia bizantyjski przepych
- poprawnie posługuje się terminami: oaza, Czarny Kamień, Mekka, Medyna, islam, Allah, Koran, meczet, minaret, mihrab, minbar, dżihad, kalifowie, cyfry arabskie, stal damasceńska, arabeski
- omawia najważniejsze zasady wiary muzułmanów
- wskazuje na mapie: Półwysep Arabski, Mekkę, Medynę oraz imperium arabskie w okresie świetności
- poprawnie posługuje się terminami: Frankowie, dynastia, majordom, Karolingowie, układ w Verdun, cesarstwo, margrabia, marchia, możnowładca, Rzesza Niemiecka
- wskazuje na mapie: zasięg terytorialny państwa Franków w czasach Karola Wielkiego, Akwizgran i Rzym
- poprawnie posługuje się terminami: dogmaty, schizma, patriarcha, prawosławie, ekskomunika, inwestytura, synod, konkordat
- wyjaśnia konsekwencje ekskomunikacji cesarza i opisuje ukorzenie się cesarza Henryka IV w Canossie
- przedstawia postaci: papieża Grzegorza VI, cesarza Henryka IV
- poprawnie posługuje się terminami: Ziemia Święta, synod, krucjaty, krzyżowcy, zakony rycerskie
- wyjaśnia przyczyny ogłoszenia krucjat
- wskazuje na mapie: Ziemię Świętą i trasy wybranych krucjat
- omawia skutki pierwszej krucjaty
- przedstawia genezę bogactwa templariuszy
- opisuje mit skarbu templariuszy
- poprawnie posługuje się terminami: feudalizm, senior, wasal, lenno, hołd lenny, stan, przywilej, suzeren, duchowieństwo, chłopci, szlachta, mieszczaństwo
- przedstawia, jak wyglądał hołd lenny
- wymienia i charakteryzuje poszczególne stany w społeczeństwie średniowiecznym
- poprawnie posługuje się terminami: rycerz, kodeks honorowy, paż, giermek, pasowanie, herb, kopia, ostrogi
- charakteryzuje ideał rycerza średniowiecznego
- wyjaśnia, kto mógł zostać rycerzem
- opisuje uzbrojenie rycerskie
- przedstawia, w jaki sposób byli nagradzani zwycięzcy turniejów
- poprawnie posługuje się terminami: gród, osada targowa, lokacja, zasadzka, kupcy, rzemieślnicy, rynek, targi, wójt, burmistrz, rada miejska, ława miejska, ratusz, cech, sołtys, ława wiejska, trójpółówka, pług, radło, brona
- opisuje, gdzie i w jaki sposób tworzyły się miasta
- charakteryzuje główne zajęcia mieszkańców miast
- opisuje życie i obowiązki ludności wiejskiej
- poprawnie posługuje się terminami: zakon, klasztor, opat, reguła zakonna, benedyktyni, cystersi, skrytoria, kopiści, franciszkanie, dominikanie, asceza, benedyktyńska praca, uniwersytet
- charakteryzuje stan duchowny w średniowieczu

- opisuje różne role, jakie odgrywali duchowni w społeczeństwie średniowiecznym
- poprawnie posługuje się terminami: biblia pauperum, katedra, styl romański, styl gotycki, portal, sklepienie, witraże, łuki oporowe, apsyda, rozeta, przypory, miniatura, inicjał
- wyjaśnia, czym była i jakie zadania spełniała biblia pauperum
- poprawnie posługuje się terminami: kurhan, kamienne kręgi, Biskupin, wielka wędrówka ludów, Słowianie, Swaróg, Perun, Świętowit, plemię, Państwo Wielkomorawskie, Wiślanie, Polanie
- przedstawia okoliczności pojawienia się Słowian na ziemiach polskich
- charakteryzuje wierzenia Słowian
- wskazuje na mapie: rozmieszczenie plemion słowiańskich na ziemiach polskich
- poprawnie posługuje się terminami: książę, dynastia, Piastowie, biskupstwo, dyplomacja, poganin, Dagome iudex
- wyjaśnia, dlaczego w przeciwieństwie do legendarnych przodków Mieszko I jest uznawany za pierwszego historycznego władcę Polski
- opisuje zasługi Mieszka I i Dobrawy
- zaznacza na osi czasu daty: 966 r., 972 r.
- wskazuje na mapie: Gniezno, Poznań, Wielkopolskę, granice państwa Mieszka I
- poprawnie posługuje się terminami: relikwie, zjazd gnieźnieński, arcybiskupstwo, Miłsko, Łużyce, Grody Czerwieńskie, koronacja
- opisuje misję świętego Wojciecha do pogańskich Prusów
- wskazuje na mapie: granice państwa Bolesława Chrobrego na początku jego panowania oraz ziemie przez niego podbite
- omawia rolę, jaką w dziejach Polski odegrali: Bolesław Chrobry, biskup Wojciech, cesarz Otton III
- zaznacza na osi czasu daty: 1000 r., 1025 r.
- poprawnie posługuje się terminem: insygnia królewskie
- wyjaśnia, dlaczego księcia Kazimierza nazwano „Odnowicielem”
- wskazuje na mapie: ziemie polskie pod panowaniem Kazimierza Odnowiciela
- omawia działalność: Mieszka II, Bezpryma, Kazimierza Odnowiciela, Bolesława Śmiałego i biskupa Stanisława
- zaznacza na osi czasu datę: 1076 r.
- poprawnie posługuje się terminami:
 - palatyn (wojewoda), testament, zasada senioratu, senior i juniorzy
- wskazuje na mapie: państwo Bolesława Krzywoustego
- opisuje postaci: Władysława Hermana, Sieciecha, Bolesława Krzywoustego i Zbigniewa
- zaznacza na osi czasu daty: 1109 r. i 1138 r.
- poprawnie posługuje się terminami: gród, podgrodzie, prawo książęce, danina, posługi, osada służebna
- charakteryzuje grupy ludności w państwie wczesnopiastowskim
- omawia zakres władzy panującego w państwie pierwszych Piastów
- przedstawia dokonania postaci: Galla Anonima i Wincentego Kadłubka
- poprawnie posługuje się terminami: rozbiecie dzielnicowe, dzielnica senioralna, Tatarzy, osadnictwo, kolonizacja, trójpolówka
- charakteryzuje państwo polskie podczas rozbiecia dzielnicowego
- wskazuje na mapie: podział państwa na różne dzielnice oraz ziemie utracone w okresie rozbiecia dzielnicowego
- omawia postaci: Władysława Wygnańca, Leszka Białego, Konrada Mazowieckiego, Henryka Pobożnego
- zaznacza na osi czasu daty: 1226 r., 1227 r., 1241 r.
- poprawnie posługuje się terminami: starosta, Szczerbiec
- wskazuje na mapie: granice państwa polskiego za panowania Władysława Łokietka, ziemie utracone na rzecz Krzyżaków

- omawia postaci: Przemysła II, arcybiskupa Jakuba Świnki, Wacława II, Władysława Łokietka
- zaznacza na osi czasu daty: 1295 r., 1309 r., 1320 r., 1331 r.
- poprawnie posługuje się terminami: uniwersytet, Orle Gniazda, Akademia Krakowska
- wskazuje na mapie: granice monarchii Kazimierza Wielkiego i ziemie włączone do Polski przez tego władcę
- zaznacza na osi czasu daty: 1333 r., 1343 r., 1364 r.
- poprawnie posługuje się terminami: Andegawenowie, unia personalna, sobór, Wielkie Księstwo Litewskie, Jagiellonowie
- wyjaśnia przyczyny zawarcia unii polsko-litewskiej
- opisuje przebieg bitwy pod Grunwaldem
- wskazuje na mapie: granice Wielkiego Księstwa Litewskiego, Krewo, Horodło, Grunwald, Toruń
- opisuje postaci: Ludwika Węgierskiego, Jadwigi, Władysława Jagiełły, wielkiego księcia Witolda, Pawła Włodkowica, Ulricha von Jungingena
- zaznacza na osi czasu daty: 1385 r., lata 1409–1411, 1410 r., 1413 r.
- wyjaśnia, w jaki sposób Jan Matejko przygotowywał się do namalowania obrazu
- poprawnie posługuje się terminami: Związek Pruski, wojna trzynastoletnia, Prusy Królewskie, Prusy Zakonne, wojska zaciężne, żołd
- wskazuje na mapie: Węgry, Warnę, Prusy Królewskie, Prusy Zakonne, państwa rządzone przez Jagiellonów w drugiej połowie XV w.
- omawia dokonania: Władysława III Warneńczyka, Zbigniewa Oleśnickiego i Kazimierza Jagiellończyka
- zaznacza na osi czasu daty: 1444 r., 1454 r., 1466 r.
- poprawnie posługuje się terminami:
- monarchia patrymonialna, monarchia stanowa, przywileje, szlachta, pańszczyzna, konstytucja sejmowa, sejm walny, izba poselska, senat
- przedstawia sejm walny oraz jego skład
- zaznacza na osi czasu daty: 1374 r., 1505 r.

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

I okres

- poprawnie posługuje się terminami: pięściak, hodowla, koczowniczy tryb życia, osiadły tryb życia, rewolucja neolityczna, epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza
- przedstawia, skąd wywodzą się praludzie
- opisuje życie ludzi pierwotnych
- charakteryzuje epoki kamienia, brązu i żelaza
- wyjaśnia znaczenie nabycia umiejętności wskrzeszania ognia przez człowieka
- porównuje koczowniczy tryb życia z osiadłym
- wyjaśnia, na czym polegała rewolucja neolityczna
- przedstawia dawne i współczesne sposoby wytopienia żelaza
- poprawnie posługuje się terminami: cywilizacja, Mezopotamia, Bliski Wschód, Babilonia, Sumerowie, kanał nawadniający, kodeks, pismo klinowe, zikkurat, podatki
- samodzielnie wskazuje na mapie: obszar Mezopotamii, Tygrys, Eufrat, Ur, Babilon
- wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacyjne ludów starożytnej Mezopotamii
- opisuje rolę wielkich rzek w rozwoju rolnictwa, handlu i komunikacji
- charakteryzuje i podaje przykłady państw-miast z terenu Mezopotamii
- wyjaśnia znaczenie kodyfikacji prawa w życiu społecznym
- poprawnie posługuje się terminami: faraon, politeizm, piramidy, hieroglify, mumifikacja, sarkofag
- wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji egipskiej
- opisuje zakres władzy faraona

- wyjaśnia rolę Nilu w rozwoju cywilizacji egipskiej
- przedstawia strukturę społeczną Egiptu
- podaje przykłady bogów i charakteryzuje wierzenia Egipcjan
- poprawnie posługuje się terminami: judaizm, Tora, Jahwe, Dekalog, Mesjasz, synagoga, Mesjasz, Ziemia Obiecana, Arka Przymierza, monoteizm, plemię, Palestyna, prorok, Świątynia Jerozolimska
- wskazuje na mapie: Palestynę, Jerozolimę
- wyjaśnia różnicę pomiędzy politeizmem a monoteizmem
- opisuje główne etapy historii Izraelitów
- charakteryzuje judaizm
- porównuje wierzenia Egiptu oraz Izraela
- poprawnie posługuje się terminami: Daleki Wschód, Ariowie, kasta, hinduizm, Wielki Mur Chiński, Jedwabny Szlak
- wymienia osiągnięcia cywilizacji doliny Indusu
- wymienia osiągnięcia cywilizacji chińskiej
- wyjaśnia, kiedy narodziło się cesarstwo chińskie – opisuje system kastowy w Indiach
- charakteryzuje wierzenia hinduistyczne
- poprawnie posługuje się terminami: papirus, tabliczki gliniane, pismo obrazkowe, pismo klinowe, Fenicjanie, pismo alfabetyczne, alfabet łaciński
- wyjaśnia, w jaki sposób umiejętność pisania wpłynęła na dalsze osiągnięcia człowieka
- porównuje pismo obrazkowe i alfabetyczne
- wyjaśnia związek między wynalezieniem pisma a historią i prehistorią
- omawia przyczyny wynalezienia pisma – wskazuje różne przykłady sposobów porozumiewania się między ludźmi i przekazywania doświadczeń
- przyporządkowuje różne rodzaje pisma do cywilizacji, które je stworzyły
- wymienia przykłady materiałów pisarskich stosowanych w przeszłości
- wyjaśnia, na czym polegały trudności w odczytaniu hieroglifów – charakteryzuje i przedstawia znaczenie Kamienia z Rosetty
- wyjaśnia, jak udało się odczytać hieroglify
- wyjaśnia wpływ warunków naturalnych Grecji na zajęcia ludności oraz sytuację polityczną (podział na polis)
- wyjaśnia, kim był Perykles
- opisuje, kto posiadał prawa polityczne w Atenach
- charakteryzuje ustrój i społeczeństwo starożytnej Sparty
- posługuje się wyrażeniami: spartańskie warunki, mówić lakonicznie
- wyjaśnia przyczyny i opisuje przebieg wojen grecko-perskich
- wskazuje na mapie: Maraton, Termopile, Salaminę
- zaznacza na osi czasu daty: 490 r. p.n.e., 480 r. p.n.e.
- charakteryzuje najważniejszych bogów greckich: opisuje ich atrybuty i dziedziny życia, którym patronowali
- omawia różne mity greckie
- przedstawia treść Iliady i Odysei
- wyjaśnia współczesne rozumienie wyrażenia: koń trojański
- opisuje charakter i cele antycznego teatru
- przedstawia dokonania nauki greckiej
- objaśnia, czym jest filozofia, i przedstawia jej najwybitniejszych przedstawicieli
- wyjaśnia, kim byli: Fidiasz, Myron, Sofokles, Pitagoras, Tales z Miletu, Sokrates, Platon, Arystoteles
- zaznacza na osi czasu datę: 776 r. p.n.e.
- wyjaśnia charakter kultury hellenistycznej
- przedstawia skutki podbojów Aleksandra

- zaznacza na osi czasu daty: 333 r. p.n.e., 331 r. p.n.e.
- posługuje się terminami: falanga macedońska, kultura hellenistyczna
- opisuje losy latarni na Faros
- charakteryzuje ustrój republiki rzymskiej i jej główne organy władzy
- przedstawia kompetencje najważniejszych urzędów republikańskich
- opisuje konflikt społeczny między patrycjuszami a plebejuszami
- zaznacza na osi czasu daty: 753 r. p.n.e., 44 r. p.n.e.
- opisuje przyczyny podziału cesarstwa na wschodnie i zachodnie
- opisuje okoliczności upadku cesarstwa zachodniego
- zaznacza na osi czasu daty: 395 r. n.e., 476 r. n.e.
- zna postać cesarza Konstantyna Wielkiego
- wyjaśnia, dlaczego Rzym był nazywany Wiecznym Miastem
- opisuje, jakie funkcje pełniło Forum Romanum
- wymienia greckie odpowiedniki najważniejszych rzymskich bóstw
- uzasadnia i ocenia twierdzenie, że Rzymianie potrafili czerpać z dorobku kulturowego podbitych ludów
- omawia najwybitniejsze dzieła sztuki i architektury rzymskiej
- wyjaśnia rolę praw i przepisów w funkcjonowaniu państwa na przykładzie Rzymu
- omawia dokonania Wergiliusza i Horacego
- wyjaśnia, czym różni się chrześcijaństwo od judaizmu
- wyjaśnia, dlaczego władze rzymskie odnosiły się wrogo do chrześcijaństwa
- wyjaśnia znaczenie Edyktu mediolańskiego dla rozwoju chrześcijaństwa
- zaznacza na osi czasu daty: 33 r. n.e., 313 r. n.e.
- wyjaśnia rolę szlaków handlowych
- wskazuje, jaką rolę w periodyzacji dziejów odegrał upadek cesarstwa zachodniorzymskiego oraz wschodniorzymskiego

II okres

- charakteryzuje styl bizantyjski w sztuce
- podaje przyczyny i skutki upadku cesarstwa bizantyjskiego
- zaznacza na osi czasu datę upadku Konstantynopola – 1453 r.
- zna postać Justyniana I Wielkiego
- omawia dokonania Justyniana I Wielkiego
- przedstawia postać i działalność Mahometa
- omawia osiągnięcia Arabów w dziedzinie kultury i nauki w średniowieczu
- charakteryzuje i ocenia stosunek Arabów do ludów podbitych w średniowieczu
- zaznacza na osi czasu datę: 622 r.
- wyjaśnia, w jaki sposób władzę w państwie Franków przejęła dynastia Karolingów
- charakteryzuje rozwój kultury i nauki w czasach Karola Wielkiego
- przedstawia postanowienia traktatu w Verdun oraz jego skutki
- zaznacza na osi czasu daty: 800 r., 843 r., 962 r.
- omawia dokonania: Chlodwiga, Karola Młota, Pepina Małego, Karola Wielkiego i Ottona I
- wyjaśnia przyczyny i skutki wielkiej schizmy wschodniej
- wyjaśnia, czym są religie, a czym wyznania religijne
- przedstawia przebieg sporu pomiędzy cesarzem a papieżem w XI w.
- przedstawia postanowienia konkordatu w Wormacji
- zaznacza na osi czasu daty: 1054 r., 1077 r., 1122 r.
- przedstawia zakony templariuszy, joannitów i Krzyżaków oraz ich zadania
- opisuje skutki wypraw krzyżowych
- przedstawia postać: Urbana II
- zaznacza na osi czasu daty: 1096 r., 1291 r.
- przedstawia dzieje templariuszy po upadku Królestwa Jerozolimskiego

- opisuje losy ostatniego mistrza zakonu Jakuba de Molay
- omawia różnice pomiędzy społeczeństwem stanowym a współczesnym
- opisuje zależność między seniorem a wasalem
- opisuje życie codzienne rycerstwa
- przedstawia poszczególne etapy wychowania rycerskiego
- opisuje ceremonię pasowania na rycerza
- wyjaśnia, dlaczego rycerze byli skłonni uczestniczyć w turniejach
- wyjaśnia, na czym polegały lokacje miast i wsi
- przedstawia organy samorządu miejskiego
- charakteryzuje różne grupy społeczne mieszczan
- wyjaśnia, na czym polegała trójpolówka
- przedstawia najważniejsze zakony średniowieczne
- wyjaśnia określenie benedyktyńska praca
- charakteryzuje średniowieczne szkolnictwo
- porównuje szkolnictwo średniowieczne i współczesne
- przedstawia dokonania świętego Franciszka z Asyżu
- charakteryzuje styl romański
- omawia cechy stylu gotyckiego
- przedstawia najstarsze państwa słowiańskie
- wymienia państwa słowiańskie, które przyjęły chrześcijaństwo w obrządku łacińskim, oraz te, które przyjęły je w obrządku greckim
- wyjaśnia rolę, jaką w rozwoju państw słowiańskich odegrali święci Cyryl i Metody
- przedstawia okoliczności przyjęcia chrztu przez Mieszka I
- wyjaśnia skutki chrztu Mieszka I
- opisuje stosunki Mieszka I z sąsiadami
- przedstawia przebieg i znaczenie zjazdu w Gnieźnie
- opisuje wojny prowadzone przez Chrobrego z sąsiadami
- opisuje sytuację państwa polskiego po śmierci Bolesława Chrobrego
- ocenia postawę Bezpryma
- przedstawia skutki kryzysu państwa polskiego
- charakteryzuje rządy Bolesława Śmiałego
- opisuje rządy Władysława Hermana i rolę Sieciecha w jego państwie
- przedstawia przebieg konfliktu między Bolesławem a Zbigniewem
- opisuje niemiecki najazd w 1109 r. i obronę Głogowa
- przedstawia sukcesy Krzywoustego w walkach z Pomorzanami
- omawia przyczyny ogłoszenia testamentu Krzywoustego
- przedstawia charakter drużyny książęcej
- wyjaśnia powinności ludności względem władcy
- omawia teorie dotyczące pochodzenia Galla Anonima
- wymienia przyczyny powstania kronik
- opisuje okoliczności sprowadzenia zakonu krzyżackiego do Polski oraz konsekwencje tego wydarzenia
- omawia skutki rozbicia dzielnicowego
- opisuje kolonizację na ziemiach polskich
- przedstawia próby zjednoczenia Polski przez książąt śląskich oraz Przemysła II
- opisuje, w jakich okolicznościach Władysław Łokietek utracił Pomorze Gdańskie
- przedstawia działania Władysława Łokietka na rzecz zjednoczenia kraju
- opisuje przebieg konfliktu Władysława Łokietka z Krzyżakami
- przedstawia i ocenia postanowienia pokoju w Kaliszu
- charakteryzuje reformy Kazimierza Wielkiego
- wyjaśnia, w jaki sposób Kazimierz dbał o obronność państwa
- przedstawia okoliczności objęcia tronu polskiego przez Jadwigę

- wymienia postanowienia unii w Krewie
- przedstawia postanowienia pokoju w Toruniu
- wyjaśnia zasady współpracy między Polską a Litwą ustalone w zapisach unii w Horodle
- wyjaśnia, dlaczego podczas II wojny światowej Niemcom zależało na zniszczeniu dzieła
- przedstawia okoliczności zawarcia unii polsko-węgierskiej
- charakteryzuje rządy Kazimierza Jagiellończyka
- opisuje przebieg wojny trzynastoletniej
- przedstawia postanowienia II pokoju toruńskiego
- wyjaśnia, w jaki sposób rycerstwo przekształciło się w szlachtę
- wyjaśnia, w jaki sposób szlachta uzyskała wpływ na sprawowanie rządów w Polsce
- przedstawia najważniejsze przywileje szlacheckie
- wyjaśnia znaczenie konstytucji Nihil novi

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

I okres

- wskazuje umiejętności, których nabycie umożliwiło ludziom przejście na osiadły tryb życia
- wyjaśnia skutki rewolucji neolitycznej
- wskazuje szlaki, którymi ludność zasiedliła różne kontynenty
- objaśnia różnicę między prawem zwyczajowym a skodyfikowanym
- tłumaczy, w jaki sposób powstawały pierwsze państwa
- wyjaśnia powiązania między wierzeniami Egipcjan a ich osiągnięciami w dziedzinie budownictwa i medycyny
- opisuje, w jaki sposób wznoszono piramidy
- charakteryzuje dokonania najważniejszych przywódców religijnych i politycznych Izraela (Abraham, Mojżesz, Dawid, Salomon)
- wskazuje na podobieństwa i różnice pomiędzy judaizmem a chrześcijaństwem
- charakteryzuje rolę Jedwabnego Szlaku w kontaktach między Wschodem a Zachodem
- przedstawia terakotową armię jako zabytek kultury chińskiej
- wymienia i wskazuje na mapie: rzeki: Indus, Huang He, Jangcy
- wyjaśnia, w jaki sposób pismo obrazkowe przekształciło się w klinowe
- przedstawia genezę współczesnego pisma polskiego
- wyjaśnia, jakie były trudności z odczytywaniem pisma obrazkowego
- przedstawia postać oraz dokonania Jeana F. Champolliona
- wskazuje podobieństwa i różnice między demokracją ateńską a współczesną demokracją parlamentarną
- opisuje, w jaki sposób walczyli starożytni Grecy
- wyjaśnia genezę biegów maratońskich
- tłumaczy znaczenie zwrotu: wrócić z tarczą lub na tarczy
- opisuje wybrane miejsca kultu starożytnych Greków
- omawia znaczenie wyroczni w życiu starożytnych Greków
- przedstawia współczesną tradycję igrzysk olimpijskich
- porównuje igrzyska antyczne ze współczesnymi
- omawia znaczenie Biblioteki Aleksandryjskiej
- charakteryzuje sposób walki wojsk Aleksandra Macedońskiego
- charakteryzuje siedem cudów świata
- omawia przyczyny oraz okoliczności upadku republiki rzymskiej
- porównuje ustroje demokracji ateńskiej i republiki rzymskiej
- wymienia korzyści oraz zagrożenia funkcjonowania państwa o rozległym terytorium
- wyjaśnia wpływ kultury rzymskiej na podbite ludy
- wyjaśnia, dlaczego cesarze rzymscy starali się kierować zawołaniem ludu: chleba i igrzysk!
- wyjaśnia, dlaczego dobra sieć drogowa jest ważna dla funkcjonowania każdego państwa

- opisuje najstarsze symbole chrześcijańskie
- wyjaśnia związki między judaizmem a chrześcijaństwem
- podaje argumenty za twierdzeniem i przeciw niemu, że miasto Kalisz istniało w starożytności

II okres

- wyjaśnia, w jaki sposób położenie geograficzne wpłynęło na bogactwo Konstantynopola
- uzasadnia twierdzenie, że Bizancjum połączyło w nauce tradycję zachodniorzymską i grecką
- wyjaśnia, jakie znaczenie dla państwa ma kodyfikacja praw
- wskazuje na podobieństwa i różnice pomiędzy chrześcijaństwem a islamem
- podaje przykłady wpływu kultury, nauki i języka arabskiego na Europejczyków
- wyjaśnia, w jaki sposób doszło do utworzenia Rzeszy Niemieckiej
- tłumaczy, dlaczego Karol Wielki jest jednym z patronów zjednoczonej Europy
- wyjaśnia, na czym polegał spór o inwestyturę
- omawia przykładowe różnice pomiędzy Kościołem katolickim a prawosławnym
- omawia okoliczności zlikwidowania zakonu templariuszy
- przedstawia legendę o św. Graalu
- wyjaśnia, które stany były uprzywilejowane
- przedstawia historię najsłynniejszego polskiego rycerza Zawiszy Czarnego z Garbowa
- opisuje przebieg turniejów rycerskich
- opisuje wybrany średniowieczny zabytek mieszczański w Polsce
- znajduje i przedstawia informacje o założeniu własnej miejscowości
- porównuje zakony kontemplacyjne i zakony żebracze
- wyjaśnia, jaką funkcję w klasztorze spełniają: refektarz, wirydarz, dormitorium i kapituła
- porównuje styl gotycki i romański
- przedstawia przykłady rzeźby i malarstwa średniowiecznego
- podaje przykłady tradycji pogańskich
- zachowanych do czasów współczesnych
- wyjaśnia, w jaki sposób powstał alfabet słowiański
- uzasadnia twierdzenie, że przyjęcie chrztu przez Mieszka I należało do najważniejszych wydarzeń w dziejach Polski
- wyjaśnia znaczenie utworzenia niezależnego Kościoła w państwie polskim
- opisuje Drzwi Gnieźnieńskie jako przykład źródła ikonograficznego z najstarszych dziejów Polski
- opisuje sytuację międzynarodową w okresie rządów Bolesława Śmiałego
- wyjaśnia przyczyny i skutki sporu króla z biskupem Stanisławem
- ocenia postawę Bolesława wobec brata
- wyjaśnia zasadę senioratu
- wyjaśnia, jakie skutki dla państwa mogą mieć wewnętrzne spory o tron
- wyjaśnia, czym się różnił wojownik drużyny od rycerza
- określa ramy chronologiczne wydarzeń opisanych w kronikach Galla Anonima i Wincentego Kadłubka
- przedstawia historię zakonu krzyżackiego
- wyjaśnia, dlaczego książęta dzielnicowi często nadawali przywileje oraz ziemię rycerstwu i duchowieństwu
- wyjaśnia, jaką rolę w zjednoczeniu kraju odegrał Kościół katolicki
- wyjaśnia, dlaczego Kazimierz Wielki za najważniejsze uznał reformy wewnętrzne państwa
- tłumaczy, jakie znaczenie miało założenie Akademii Krakowskiej
- wyjaśnia znaczenie uczty u Wierzyńka
- charakteryzuje stanowisko polskiej delegacji na soborze w Konstancji
- wyjaśnia, dlaczego Akademia Krakowska została przemianowana na Uniwersytet Jagielloński
- wymienia cele namalowania obrazu Bitwa pod Grunwaldem
- omawia nieścisłości w przekazie historycznym obrazu Bitwa pod Grunwaldem

- wyjaśnia, dlaczego doszło do zawiązania Związku Pruskiego
- porównuje postanowienia I i II pokoju toruńskiego
- uzasadnia twierdzenie, że odzyskanie dostępu do morza miało przełomowe znaczenie dla rozwoju polskiej gospodarki
- przedstawia, kiedy i w jaki sposób doszło do utworzenia stanów w Polsce
- tłumaczy różnice między monarchią patrymonialną a stanową
- wyjaśnia, jaka jest geneza nazw obu izb sejmiku walnego: izby poselskiej oraz senatu

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

I okres

- wyjaśnia pojęcie ewolucji
- charakteryzuje kierunki ewolucji człowieka
- porównuje poziom cywilizacyjny ludzi w różnych epokach
- przedstawia kraje leżące obecnie na obszarze dawnej Mezopotamii
- wymienia współczesne przedmioty, których powstanie było możliwe dzięki osiągnięciom ludów Mezopotamii
- opisuje etapy pochówku faraonów
- charakteryzuje najbardziej znane przykłady sztuki egipskiej (Sfinks, Dolina Królów, grobowiec Tutenchamona, popiersie Neferetiti), piramidy w Gizie, świątynia Abu Simbel
- wyjaśnia terminy: synagoga, rabin
- podaje przykład synagogi we współczesnej Polsce
- charakteryzuje buddyzm
- opowiada o filozofii Konfucjusza
- podaje przykłady narodów, które posługują się pismem sięgającym tradycją do pisma greckiego oraz do łaciny
- opowiada o przykładach alternatywnych języków umownych (alfabet Morse'a, język migowy)
- wyjaśnia, jaki był wpływ wyprawy Napoleona do Egiptu oraz odczytania hieroglifów na pojawienie się egiptologii
- wyjaśnia, w jaki sposób kultura grecka rozprzestrzeniła się w basenie Morza Śródziemnego
- porównuje ustroje Aten i Sparty
- opisuje przebieg bitwy pod Termopilami i ocenia postać króla Leonidasa
- wyjaśnia nawiązujące do mitologii związki frazeologiczne (frazeologizmy mitologiczne): objęcia Morfeusza, stajnia Augiasza, syzyfowa praca, męki Tantalusa, nić Ariadny
- opisuje archeologiczne poszukiwania mitycznej Troi
- charakteryzuje rolę kultury w życiu społecznym
- przybliży postać i dokonania Archimedesusa
- podaje przykłady wpływu dokonań starożytnych Greków na współczesną kulturę i naukę
- przedstawia siedem cudów świata
- wymienia państwa, które leżą dziś na terenach podbitych przez Aleksandra Wielkiego
- omawia inny wybrany obiekt z listy siedmiu cudów świata starożytnego
- wyjaśnia różnice w rozumieniu terminu republika przez Rzymian i współcześnie
- przedstawia funkcje pełnione przez senat w ustroju współczesnej Polski
- przedstawia postać Hannibala i wojny punickie
- pokazuje przykłady romanizacji we współczesnej Europie
- przybliży postaci wodzów barbarzyńskich Attyli oraz Odoakera
- przedstawia pozostałości Pompejów i Herculanium jako źródła wiedzy o życiu codziennym w starożytności
- opisuje wpływ prawa rzymskiego na współczesne prawo europejskie
- ocenia, które z dokonań Rzymian uważa za najwybitniejsze, i uzasadnia swoją odpowiedź
- przedstawia dzieje wybranego świętego (na przykład swojego patrona)
- opisuje, jakie ludy żyły na ziemiach polskich w okresie funkcjonowania bursztynowego szlaku

- wyjaśnia, jaki wpływ na chrześcijaństwo miał podział Rzymu na część zachodnią i wschodnią

II okres

- opisuje, jakie zmiany w bazylice Hagia Sofia zostały dokonane przez muzułmanów
- wyjaśnia, jak zmieniał się nastawienie części muzułmanów do innych kultur w średniowieczu i współcześnie
- ocenia potrzebę tolerancji religijnej
- wskazuje na podobieństwa i różnice w sposobie postrzegania dziejów i odmierzania czasu między chrześcijaństwem a islamem
- wyjaśnia skąd pochodzi polskie słowo „król”
- przedstawia okoliczności utworzenia Państwa Kościelnego
- przedstawia informacje, które z zakonów rycerskich funkcjonują współcześnie i jaka obecnie jest ich rola
- ocenia rolę krucjat w kształtowaniu się relacji między chrześcijanami a muzułmanami
- wskazuje posiadłości zakonu na obszarze dzisiejszej Polski
- wyjaśnia, kim byli w Europie Zachodniej hrabiowie i baronowie
- przedstawia literackie ideały rycerskie: hrabiego Rolanda, króla Artura i rycerzy Okrągłego Stołu
- wyjaśnia, dlaczego współczesna młodzież organizuje się w bractwa rycerskie i kultywuje tradycję rycerską; podaje przykład takiego bractwa
- przedstawia historie i okoliczności założenia najstarszych miast w regionie
- znajduje i przedstawia informacje o najstarszych polskich kronikarzach: Gallu Anonimie i Wincentym Kadłubku
- opisuje jeden z klasztorów działających w Polsce, wyjaśnia, jakiego zgromadzenia jest siedzibą, i przedstawia w skrócie dzieje tego zgromadzenia
- znajduje i przedstawia informacje o średniowiecznych świątyniach w swoim regionie oraz elementach ich wystroju
- wymienia pozostałości bytowania ludów przedślawiańskich na ziemiach polskich
- przedstawia współczesne konsekwencje wynikające dla krajów słowiańskich z przyjęcia chrześcijaństwa w obrządku greckim lub łacińskim
- omawia dokument Dagome iudex i jego wartość jako źródła historycznego
- przedstawia bilans korzyści, jakie mogło przynieść Mieszkowi I przyjęcie chrztu lub pozostanie przy wierzeniach pogańskich
- wskazuje pozytywne i negatywne skutki polityki prowadzonej przez Bolesława Chrobrego
- wyjaśnia przyczyny kryzysu państwa wczesnopiastowskiego
- ocenia dokonania Mieszka II, Kazimierza Odnowiciela i Bolesława Śmiałego
- przedstawia postać Galla Anonima
- wyjaśnia znaczenie dostępu państwa do morza
- ocenia szanse i zagrożenia wynikające z wprowadzenia zasady senioratu
- wskazuje przykłady nazw miejscowości, które mogły w średniowieczu pełnić funkcję osad służebnych
- przedstawia przykład innej średniowiecznej kroniki polskiej
- charakteryzuje sposób walki Mongołów
- przedstawia dynastię panującą na Pomorzu Gdańskim w okresie rozbicia dzielnicowego
- przedstawia wyobrażenie na temat świętego Stanisława jako patrona zjednoczenia kraju
- przedstawia cele oraz konsekwencje układu dynastycznego zawartego przez Kazimierza Wielkiego z Węgrami
- wyjaśnia, dlaczego sól należała niegdyś do najdroższych towarów
- przedstawia wybrany zamek wzniesiony w czasach Kazimierza Wielkiego
- uzasadnia twierdzenie, że poglądy Pawła Włodkowica na temat wojen religijnych są aktualne także dzisiaj
- wyjaśnia, jakie warunki powinno spełniać dzieło sztuki, aby można je było traktować jako źródło historyczne

- omawia inne dzieło Jana Matejki
- przedstawia Jana Długosza jako historyka i wychowawcę przyszłych królów Polski
- wyjaśnia, dlaczego wojska zaciężne pod koniec średniowiecza zastąpiły w bitwach tradycyjne rycerstwo
- ocenia, jakie szanse i jakie zagrożenie niesło za sobą zwiększenie wpływu szlachty na władzę